

MESTRE DE CAPÇALERA

Escrits essencials d'educació

A càrrec de Toni Giménez i Fajardo

LA VERITAT, TOTA LA VERITAT I RES MÉS QUE LA VERITAT

Sobre la veritat i la mentida

*L'infant que està en pau amb si mateix
és el menys propens a la mentida.*
R. Allendy

Sobre la pròpia ignorància

No es tracte tant de buscar i saber la veritat, sinó de descobrir la pròpia ignorància, tal com proposava Sòcrates. Ell no responia perquè n'està convençut de què no sabia res, tot i que sospitava i per això feia preguntes. Tot ho posava en qüestió. La seva coherència el va portar al suïcidi induït (que no obligat), bevent la cicuta. Ens hem de fer preguntes encara que no puguem donar respostes i acceptar que l'ésser humà mai no aconsegueix satisfacció definitiva.¹ Com més doctes siguem en ignorància, més ens acostem a la veritat.² Cal saber-nos ignorants.

Sobre la veritat

Dir la veritat no només ens dona prestigi, sinó que alhora ens tranquil·litza la consciència. Per buscar la veritat, bellesa i bondat són imprescindibles. Hem de procurar la bondat i la bellesa allà on anem.

L'escola no hauria d'imposar veritats, sinó deixar que cada infant descobreixi la seva veritat i pugui compartir-la. No només és veritat el que aporta la ciència. Hi ha altres formes de saber.³

Sobre la mentida

Mentida prové del llatí *mens*, ment. La mentida és directament proporcional a la qualitat de la veritat d'un poble. És un mirall de la societat on viuen. L'autèntica mentida precisa d'una intenció d'engany i frau. Es menteix per eludir responsabilitats, per tenir cert plaer, per seguretat, per desconfiança a ser acceptats com som (volem agradar als altres), per evitar un càstig, per apropar-nos al nostre interlocutor; per sentir que controlem una situació. També la mentida és fruit d'un procés d'imitació: l'adult menteix, l'infant també ho fa. Els infants van madurant tot dient mentides i veuen que de vegades és més fàcil aconseguir coses. Mentir és un esforç creatiu. Es relaciona amb la intel·ligència i també la relaciona amb la falta d'autoconfiança. Per a Plató mentir de forma conscient i voluntària té més valor que dir la veritat de forma involuntària. La neurologia ha demostrat que el cervell sempre és a punt per dir la veritat i que per mentir necessita organitzar-se i hi entren en joc les zones del còrtex frontal que desenvolupen un paper en l'atenció i concentració amb l'àrea del cervell responsable de vigilar possibles errors.⁴ Hi ha pseudomentides, mentides socials, mentides patològiques, mentides piadoses.

Els nens i nenes no menteixen per gust, quan ho fan és per instint de supervivència, en ús de l'exercici de la defensa pròpia davant dels pares que els agredeixen. No hi ha infants mentiders, sinó pares que obliguen als seus fills a què aprenguin a mentir.⁵ Quan un infant menteix, proveu de dir-li una mentida d'aquelles que se'n dolgui, i després li pregunteu: vols que continuï mentint-te més vegades a partir d'ara? La mentida no és innata ni natural, sorgeix per alguna raó o causa. No hem de renyar de seguida. Si ho fa per por a ser castigat, dir-li que confiem en ell, que només els covards menteixen. Fer-lo adonar que ha fet una cosa mal feta, res més. Molta comprensió i diàleg. Encara que als 5-6 anys l'infant pot utilitzar alguna vegada la mentida, no és fins als 7 anys que l'infant ho fa d'una manera considerable. Es considera l'edat de la raó l'inici de la mentida, ja que gairebé sempre la mentida s'ha de raonar.⁶ La mentida està estretament unida a la fantasia, a la imaginació (crear imatges) i a la creativitat. Recórrer a la por per eradicar-la és reforçar el mòbil per excel·lència de la mentida.⁷ Les nenes i els nens aprenen que està bé el que aproven com a bé les persones que l'envolten; i està malament allò que és censurat, prohibit i castigat. Una solució és treballar amb contes, com la faula d'Èsop del nen que va dir "que ve el llop" i era mentida i després ja ningú no se'l creia. Amb els infants que menteixen cal anar en compte a no fer-ho amb èmfasi ni amb còlera ni recórrer al xantatge sentimental. Fer-los comprendre que la veritat és quelcom laudable. I recordar en tot moment que es jutja sempre l'acte mai la persona. Dir-los: "El que has fet no està bé, no és correcte" o "Això no és veritat". Hem de procurar no dir-li que és dolent ni mentider.

Febrer 2023.

¹ Octavi Fullat, *Antropología filosófica de la educación*, Barcelona: Ariel, 1990: 17.

² Segons Nicolau de Cusa, 1400.

³ Segons Hans-Georg Gadamer a *Verdad y método*, Salamanca: Sígueme. 1996.

⁴ Especial dominical de *La Vanguardia* del 21 de juny del 2008.

⁵ Azucena Criado, (1985). "El dolor de crecer", a *El País*, 25 de gener, pàgs. 25-49.

⁶ Jean M. Sutter, *Los niños mentirosos*, Barcelona: Luís Miracle. 1969: 21.

⁷ Jean M. Sutter, *Los niños mentirosos*, Barcelona: Luís Miracle. 1969: 47.